

Mindenek ellenére sokat ígérő tehetségek mutatkoztak be Zentán. Előadásuk bizonyítja, hogy erejükből nemcsak új stílusjegyek, árnyalatok, hanem új műfaj kihordására is telik.

FEHÉR Katalin

TELEVÍZIÓ

SZECESSZIÓS ÉPÍTKEZÉSÜNKRŐL

Azt hiszem, a televízióban azok az igazán jó oktató műsorok, amelyek nemcsak rálátást adnak vizsgálódásuk tárgyára, nemcsak megmutatnak, hanem kellő szakmai felkészültséggel elemeznek is. Vigyázva, hogy súlya legyen minden mondatnak, s főléje olyan képsort húzzanak, amely kellően dokumentálja az elhangzókat. Jól tudom, ez képlet, százszámra gyártható recept, de hogy az Újvidéki Televíziókn is képes e képletnek többé-kevésbé megfelelő adást készíteni, bizonyította a vajdasági építészeti szecessziót bemutató műsor.

Bela Durancinak, a téma jó ismerőjének forgatókönyve nyomán a félórás adás keletkezésük időrendi sorrendjében tárta elénk szecessziós építészeti remekeinket, kezdve a múlt század utolsó évtizedeiben épült, s az eklektikát még jelentős mértékben magán viselő beočini kastélytól, folytatva a sort a különleges architektúrájú szabadkai zsinagógával, Lajta Béla kis remekével, a zentai tűzoltólaktanyával és az Aleksa Šantić-i (babapusztai) Fernbach-kastéllyal, eljutva a szecesszió ún. magyaros és keleti változatát kiválóan ötvöző újvidéki püspöki palotáig, Vladimir Nikolić épületéig. A tévés körkép innen lép tovább, hogy bemutassa vidékünk csak nemrég felfedezett jeles alkotójának, Reichle J. Ferencnek az épületeit, olyan jelentős együttesekkel zárva a felsorolást, mint a szabadkai városháza és a palicsi objektumok. Leltárunk persze nem teljes, mert az adásban még számos újvidéki, kikindai és zombori épülettel ismerkedhettünk meg, s nyilván a szűkös műsoridőn múltott, hogy 30 percbe már nem fért be a karlócai gimnázium, a zrenjanini városháza, a közép-bácskai magánvillák egyike-másika, a bácskeresztúri iskola stb. — hogy csak a jelentősebbek közül említsünk még néhányat —, de ettől függetlenül vidékünk jeles építészeti stílusáról jó példák bemutatásával szólt.

A szöveg kellő nyomatékkaal oszlatta el azt a tévhitet, hogy építészeti remekeket csak nagyvárosok képesek létrehozni. Sőt a vajdasági szecesszió éppen azt bizonyítja, miszerint éppen az ún. peremvidék építészete törekedett tudatosan a helyi, népi hagyomány hasznosítására, megalkotva egy-egy stíluson belül a regionális iskolát is. Noha a századforduló

táján az itt építkezők zöme a Lechner-féle iskolához tartoztak, munkáik legtöbbször a magyaros stílust a szecesszió nemzetközi irányához kötötte. E kettős kötődés jegyeit igyekezett kiemelni a rendezés (Balázs Éva munkája) és erre ügyelt az egyébként szép munkát végző operatőr, Apró Zoltán. A szecesszióról készült könyvek figyelmeztetnek, mennyire összetett feladat stílusjegyeket kiemelő részleteket mindig a legelőnyösebb szögből fényképezni, úgy, hogy a kép a lényegre, a jellegzetesre összpontosítsa figyelmünk. Nos, Apró munkájában ez szépen sikerült. Nagyon szép, a stílust érzékeltető képsorral sikerült bemutatni például a beočini kastélyt, kiemelve különös tetőszerkezetét és jellegzetes kiképzésű kéményeit, a benti felvételek közül pedig a Zsolnay-kandalló dekoratív elemeit. A szabadkai városháza bemutatása közben a kamera leginkább az apró, finom kis részleteken időzött, jól érzékeltetve a székek és padok, a csillárok és lámpák, de még a kilincsek és ajtókeretek játékos vonalait is, valamint a Nagy Sándor készítette vitrázsok, erő, néha szinte már-már harsány színeit. A Reichle-palotánál a kapukon, ajtókon és ablakokon állapodott meg a kamera, míg a palicsi épületeknél a dekoratív homlokzatokat, a népi historizmust emelte ki. Emellett a film készítői nem feledkeztek meg a díszítőmotívumokról sem, a Képzőművészeti Találkozó épületének sárga csempéiről, a kiskindai Tabaković-ház madár-mozaikjáról, és a szabadkai városháza jellegzetes eoizinlapocskáiról.

Oktató műsor lévén talán nem ártott volna egyet s mást — például éppen ezeket az eoizinlapokat — részletesebben is megmagyarázni. Kifogásolható továbbá az is, hogy a film nem mindig mutatta meg, hogy az adott épület hogyan illeszkedik a térbe, utcarészletbe vagy éppen a tájba. Ennek oka nyilván, hogy sok esetben a lombos fák (rosszul megválasztott forgatási idő) eltakarták az épület jelentős részét. A csillogó nyárfalevelekről készült képsorokat is kifogásolnám, annál inkább, mert érzésem szerint a szöveggönyv és a film is mindvégig szecessziónk ezoterikusságára igyekezett fölhívni figyelmünk. A műsor kapcsán felvetődött az a gondolat is, hogy szecessziós festészetünk érintésénél Eisenhut Ferenc és Aczél Henrik képei mellett miért nem kapott helyet e korszak legjelentősebb vajdasági festője Pechán József.

A kifogásoktól függetlenül tartalmas műsor a szecesszió építészeti emlékeit bemutató adás, mert kitűnő művekre hívta fel a figyelmet, s gyarapította ismereteinket erről az egyetemes értékeket felmutató művészeti korszakról. Olyan adás volt, amelyből kiéreztek, hogy jóval többet tudna mondani és megmutatni annál, amennyit a rendelkezésére álló műsoridő megengedett.

BORDÁS Győző